

Jaroslav Vejvoda

ŽÍZNIVÍ POUTNÍCI ANEB PIVOČÁRY

Pivo v exilu

Z gymnaziálních dob a pouček si už jen matně vzpomínám na učení o siločarách v magnetickém poli. O to výrazněji mi však v paměti utkvěla teorie tzv. pivočár, kterou podle známého principu definoval a před kolegiem budoucích vědců v tehdejší studovně U rytíře Malvaze nevyvratitelně obhájil jeden můj čilý spolužák. Povšiml si totiž, že celý hlouček studentů bydlících na Starém Městě směřuje vždy po vyučování na malostranském Nerudově gymnáziu zpět k domovu zpravidla delší trasou po Karmelitské k Malostranskému náměstí a odtud přes Karlův most, ačkoliv opačným směrem – přes Újezd k Národnímu divadlu – to bylo pro většinu z nás mnohem blíže. Jev analyzoval a vznikla jakási mapa křivek, podobajících se vrstevnicím na terénních speciálkách a houstnoucích kolem známých výčepů. Milníky naší delší cesty nesly jména přitažlivá a prastará jako U Glaubiců, U Schnellů, U Steiniců, U tří pštrosů – a za mostem ovšem „Malvaz“ a U modré štiky -, zatímco kratší trasu vroubil jediný lokál (na Újezdě pod Petřínem), připomínající kantýnu či venkovské nádraží.

Z těchto opakovaných a pečlivě zaznamenaných pozorování vznikla tehdy nejen svérázná pivomapa vnitřní Prahy, ale i učení o přitažlivé síle, kterou některé výčepy vyvíjejí na kolemjdoucí. Učení o to zajímavější, že měřená přitažlivost nepodléhala suchopárným fyzikálním zákonům, nýbrž jevům a silám, které nám bylo teprve poznávat a definovat. Ty naše tehdejší radosti byly ovšem jinošské či

polodětské a spočívaly spíše v pozorování okolí, dekorace a publika – mnohdy jen skleněnými dveřmi či oknem – než v důkladném výzkumu, na který ostatně nestačila kapsa, a ani státní fondy, jak pochopíte, nebyly této nové disciplině otevřeny. (K poznání, že stejným výzkumem – pouze pod jinými hesly – se mnozí vědečtí a jiní pracovníci už dávno zabývají, a to v celostátním měřítku a nezřídka celožitovně, nám chyběla zralost.) Nicméně už tehdy jsme zaznamenávali, že právě ta nejmagičtější centra postrádají přitažlivosti ke konci týdne, kdy se slavné staroměstské lokály jako U Vejvodů, U dvou koček, U Křížovníků a jinde, i ty neméně slavné novoměstské U Ježíška, U Zpěváčků a ovšem U Fleků, ba i malostranské U kocoura, U Bonaparta, U krále brabantského, abych jmenoval vskutku jen příkladně a v obvodu historické Prahy – zaplňují svátečními a tedy nudnými pijáky a výletníky, jakož i devizovými turisty a jejich fízlovskými stíny.

A tady končí, jistě mi dáte za pravdu, každá nostalgie. Ostatně lidská zkušenost je filozoficky vzato nesdělitelná a každá generace, ba i hlouček současníků, má svoje vlastní vzpomínky a také hospody. Lokály, které jsem do svého výčtu nezahrnul, nejsou proto horší než jiné, jenom prostě nepatří k mé osobní minulosti. Z tohoto hlediska by bylo nemoudré a snad vůbec nemožné pokoušet se být náznakově o pivopis českých pramenišť, které zná každý krajan (zejména v zahraničí) lépe a ovšem posvém. Už jsem zažil v Curychu mnohé spory o počet schodů, které vedly (dolů?!) k „Pasovským“ – nebudu podobné rozepře bláhově vyvolávat ještě za mořem. Vždyť literárních svědectví k danému tématu je v české literatuře požehnaně, a proto mohu čtenáře s klidným svědomím odkázat ke klasikům od Čecha, Nerudy či Arbese, přes bouřliváky Haška, Kuděje, Sauera až k básníkům současných výčepů, mezi ně patří legendární Egon Bondy i jeho bývalý libeňský druh, dnes na odpočinku za Prahou – Bohumil Hrabal. Raději se budu zabývat zkušenostmi a působením pivních siločár, tedy s pivočarováním, mimo staropramennou oblast, v zahraničí, kde nápoje bohužel zhusta chutnají jinak, a tak se vzácným příležitostí k nezkraslenému požitku dostává badatelského významu.

Zde jedno z mých pozorování: V Curychu, kde běžně čepují piva švýcarská a přesto zde kdysi pobýval mimo Lenina, Tristana Tzary

a Joyce i vysočanský piják a filozof Ladislav Klíma, seděl jsem jednou s přáteli v jedné ze tří restaurací, kde lze popít plzeň, a to dokonce chlazenou a ze sudu. Byl letní podvečer, zdi i dlažba – v některých uličkách dosud jako ve Staré Praze, avšak bez puklin a propadlišť – sálaly žářem, otevřeným oknem jsme sledovali chodce a mlčky, nábožně jsme chutnali tu chladivou hořkost z exportních sklenic s plzeňským znakem. Leč mlčení nám nebylo přáno. Z ulice se k nám totiž přiblížil postarší chodec v slamáčku a s hůlkou, v oděvu půvabně ilustrujícím asi tak ty časy, z nichž pocházel i můj vyčtený příběh. Švihal hůlčičkou jako proutkař – vždyť kráčel přímo k prameni. Přitom volal u vytržení a česky: „Ach ano, cítím, vidím.“ (Znělo to tak trochu jako klímovské: „Obešel já polí pět...“, ale bez těch explozí děsu a ovšem i bez hudebního doprovodu Plastiků na toto téma. K tomu pánovi by se hodil spíše staročeský klarinet v takové té ladovské krajině.) Dorazil až k nám, smeknul klobouk a pozdravil, ovšem nikoli nás, nýbrž nápoj. Jeho slova nereprodukuji, bez té vlahé inspirace by zněla suše a vizionářsky. Připomínala zápisy v cancbuchu flekovské Akademie, kam kdysi pod epigramy Arbesovy, verše Karáska ze Lvovic, Muchovy kresby a jiné projevy náhlé inspirace vepsal i orientální badatel profesor Lexa svůj hold věčnosti: „Zmírají ti, kteří pijí, zmírají ti, co nepijí, zemřeme i my. Kéž naše činy žijí po nás, kéž jména naše zůstanou v ústech našich dětí...“ Slova v originále ještě výraznější, vždyť slavný egyptolog je do hostinské knihy vmaloval písmem jeho srdci nejbližším – hieroglyfy! Doby, které přišly po zániku Akademie, nebyly příznivé lidskému veselí a podle mého soudu ani moudrosti, odlišující humor od srandy a pití od opilství. V místnostech, kde kdysi trousil své dravé žerty Neruda, kraloval a na jiné mistry pera nevražil Arbes a Hašek zakládali svou stranou pokroku tehdy ještě mírného a vskutku v mezích zákona (zápisné: pivo či viržinko předsedovi), hlaholí už jen pivní chechtot – pokud jejich zdi nezbořil buldozer jako onu slavnou hospodu štamgastů Nerudy, Šamberka a dalších U Ježíška, či jejich dveře nezavřel úřad (to potkalo mimo mnoha jiných i historické sály U Vejvodů, kam kdysi docházel i autor těchto řádek každý večer naposledy v životě). Tak si jako epitaf za oněmi časy bohatýrských stolovníků předříkávám veršík z flekovského cancbuchu (dochoval se v lidské paměti, kniha, zdobená slavnými kumštýři, stejně jako sa-

motná kulturně i gastronomicky památná Akademie, bohužel nikoliv): „...sedíme tu tiše sami, duch se vznáší nad piwami...“ Ano, tiše, nikoliv smutně!

A tak tedy závěr oné curyšské příhody: proutkař, který našel svůj pramen, seděl pak s námi, popíjel a vzpomínal. Byl to textilní podnikatel na odpočinku, který kdysi jako vandrovní tovaryš – v těch časech, kdy cestování patřilo nejen k nezadatelným lidským právům, ale i k obvyklým společenským a odborným zkušenostem – opustil domov, aby v cizině z práce svých rukou a ovšem i s jistým štěstím založil prosperující závody. Vše, co měl na sobě soukenného, bylo jeho výrobkem a nejasně si pamatuji, že na konci naší sedánky předváděl i svůj slamák jako produkt svých přádelen. To už byla ale básnická i pijácká licence a tak jsme to brali. Nejasná však byla v jeho vyprávění data, jako by už žil mimo čas. Když jsme se ho kupříkladu ptali, zda má ještě kontakty s vlastí, když v patriarchálním věku a v cizím okolí stále tak pěkně mluví česky, prohlásil, že už ne, protože když tam byl naposledy s úmyslem obchodního spojení, narazil na takovou zeď byrokracie, že se vzdal plánů i cest. „A kdy to bylo?“ žádal jsem upřesnění. „No tak nějak hned po válce,“ mínil už, „v devatenáctém roce. Nebo snad v jedenadvacátém? Počkejte, to se narodila Madelaine...“ Nečekali jsme, ale připili jeho laskavé paměti, kterou jsme všichni omládli, jakož i pivočarování, které přivádí poutníky k pramenům.

Upravená a zkrácená verze fejetonu, původně otištěného pod názvem Pivočáry v kanadském krajanském časopisu Západ (Ottawa, 5, 1983, 4, s. 27–28).

Jaroslav Vejvoda
Curych